

מסורת הש"ס

(א) שנת קנ"ג, (ב) ו'לפני ב. ג. לקמן (א), (ב) ו'שני 'במס' שנת קנ"ג: וסוכה כג. ד"ה ולא 'מס' סנהדרין מז'.

תורה אור השלם

1. אף יד' יסדה ארץ ימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדיו: ישעיה מח יג. 2. תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מבוך לשבתך פעלת יי מקדש אדני בוננו ידך: שמות טו י. 3. אשר לו הים והוא עשהו ויבשת קדו יצרה: תהלים צה ה. 4. כי אראה שמיך מעשי אצבעתיך ירח ויכוכבים אשר בונננה: תהלים ח ד. 5. השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הקדוש: תהלים יט ב. 6. ויתד תהיה לך על אונך ותהיה בשבתך חוצץ ותפרתה בה ויבשת ויבשית את צאתך: דברים כג יד (בראשית 6): הואיל ונאמרה זו צרכה לאדם. פרו ורבו ומלאו את הארץ (שם): טעמא משום צרכה. אבל מהן דלא קפיד אצרכה משום איקורי דעתא לא חיישין משום האי פורמא: צרכה דאדם עדיפא ליה. ומיהו בששי לא תנשא בתולה דבזמן ארוך עד שני בשבת דאמו דייני חיישין לאיקורי אבל מרביעי עד חמישי לא חיישין: למחר משיס לאומנתו והולך. שאין משתה אלמון צאלמנה אלא יום אחד כדלקמן בפירקין (דף יד א): חמישי בשבת. יום חופה: ושני בשבת. יציאת צרכה בטל. למ"ד צרכה דאדם עדיפא אף זו תיבעל בששי למ"ד משום שקדו נבעלת בחמישי דהא לא יסכים לאומנתו: גדולים מעשה לדיקים ממעשה יצירה שמים וארץ. ומשום צר קפרא נקט לה דאורי לעיל צלגדה: אף יד' חדא יד' מקדש מעשה ידי לדיקים הוא: הכי קאמר. האי מעשה ידי צמעה הזדיקים כתיב שקדון מעשה שלהם מעשה ידי של הקציה וה"ק ומעשה ידי דהוא מעשה הזדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לצריות שהם לדיקים שמתפללן על הגשמים ומטר יורד: יסד. קצילי' צלע' יי.

שמים ואילו במעשה ידיהם מקדש אדני כוננו ידך השיב בבלי אחד ור' חייא שמו³ ויבשת ידיו יצרו ידו כתיב והכתיב יצרו א"ר נחמן בר יצחק יצרו אצבעותיו כדכתיב כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת מיתבי⁵ השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע הכי קאמר מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר דרש בר קפרא מאי דכתיב ויתד תהיה לך על אונך אל תקרי אונך אלא על אונך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח

איכא בין לינשא דמשי צרכה דאדם עדיפא ליה וצין לינשא דאי נמי משום שקדו ומשי דאיכא צינייהו אדם בטל אי נמי י"ט שחל להיות כו' ללינשא דטעמא דצרייתא משום שקדו ולא משום צרכה הכא דליכא שקדו נבעלת אס ירצה בחמישי אבל ללינשא קמא דטעמא דצרייתא משום צרכה כדמשמע פשטא דצרייתא אפילו צאדס בטל אז צי"ט שחל להיות צער צמ דליכא משום שקדו מכל מקום משום צרכה נבעל בששי ואפילו להאי לינשא אי לאו שתקנו משום שקדו משום צרכה לחודה לא היו קוצעים יום כדפרישית לעיל גבי ותנשא צאחד בשבת: דא"ל ב'שמים ובארץ בתיב אף יד' וגו'. למשמע חדא אע"ג דמסיים קרא וימיני טפחה שמים ואמר צייליה הקומץ רבה (מנחות לו: ושם) דיד היינו שמאל א"כ תרתי כתיב מ"מ בחד מעשה ליכא אלא חד אבל צמעה לדיקים בחד מעשה כמו צית המקדש כתיב תרתי ידים:

משום חשבונות. שאם יכנס למוציא שבת יעשה סעודה צלילה ויחשוב בשבת מהו צריך להוציא וכתיב ודבר דבר (ישעיה נח): מפקחים. מוציאין לאור: פיקוח. פושקונצמ"ש צלע' צלע' ערעילאום. פלטי מלכים ושלטונות: ללמדו אומנות. מזהו הוא דכתיב (קהלת ט)

משום חשבונות אמר ליה אביי וחשבונות של מצוה מי אסירי והא רב חסדא ורב המנונא דאמרי תרוייהו^א חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר בפוסקין צדקה לעניים בשבת ואמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן הולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת ואמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן מפקחין פיקוח נפש בשבת ואמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן הולכין למטרייאות ולקרייאות לפקח על עסקי רבים בשבת ותנא דבי מנשיא משדכין על התינוקות ליארם בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אלא אמר רבי זירא גזירה שמה ישחוט בן עוף א"ל אביי אלא מעתה יום הכפורים שחל להיות בשני בשבת ידחה גזירה שמה ישחוט בן עוף התם דלנפשיה לא טריד הכא דלאחרים טריד אי נמי התם אית ליה רווחא הכא לית ליה רווחא השתא דאתית להכי ערב שבת נמי גזירה שמה ישחוט בן עוף איבעיא להו בתולה נשאת ברביעי ונבעלת ברביעי ולא חיישין לאיקורי דעתא או דלמא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי דחיישין לאיקורי דעתא ת"ש דתני בר קפרא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם טעמא משום ברכה אבל משום איקורי דעתא לא חיישין אי הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים ברכה דאדם עדיפא ליה ואי נמי משום שקדו דתניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי שאם אתה אומר תיבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך. ושקדו חכמים על תקנת בנות ישראל ושיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וערב שבת ושבת מאי איכא בין ברכה לשקדו איכא בינייהו אדם בטל אי נמי יום טוב שחל להיות בערב שבת דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו במעשה שמים וארץ כתיב יאף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה בשבת וערב שבת ושבת מאי איכא בין ברכה לשקדו איכא בינייהו אדם בטל אי נמי י"ט שחל להיות כו' ללינשא דטעמא דצרייתא משום שקדו ולא משום צרכה הכא דליכא שקדו נבעלת אס ירצה בחמישי אבל ללינשא קמא דטעמא דצרייתא משום צרכה כדמשמע פשטא דצרייתא אפילו צאדס בטל אז צי"ט שחל להיות צער צמ דליכא משום שקדו מכל מקום משום צרכה נבעל בששי ואפילו להאי לינשא אי לאו שתקנו משום שקדו משום צרכה לחודה לא היו קוצעים יום כדפרישית לעיל גבי ותנשא צאחד בשבת: דא"ל ב'שמים ובארץ בתיב אף יד' וגו'. למשמע חדא אע"ג דמסיים קרא וימיני טפחה שמים ואמר צייליה הקומץ רבה (מנחות לו: ושם) דיד היינו שמאל א"כ תרתי כתיב מ"מ בחד מעשה ליכא אלא חד אבל צמעה לדיקים בחד מעשה כמו צית המקדש כתיב תרתי ידים:

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

ה.

של ארבעה ארבעה טפחים שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שמיים טמא נטלה אחת מהן המאהיל על גבי השניה טהור מפני שיש לטומאה דרך שילא מה שייך דרך שילא לפר"ט ובתוספתא דאהלות ספ"ג תנא מעשה צאחד שמת צערצ הפסח ולא רצו לקוברו ונכנסו הנשים וקשרו החזל צגולל משכו האנשים מצחון וקצרוו הנשים והלכו האנשים ועשו פסחיהן לערב משמע שלא היו יכולין הנשים לקוברו עד שמשכו האנשים מצחון את הגולל ואם גולל הוא מצדה למה לא קצרוו צלא מצדה עד אחר הפסח אלא ודאי הוא כסוי ארון כפירוש הקונטרס ולפי שהיה של אצן היה כצד כל קר' א: שמה ישחוט בן עוף. יס גורסים זו עוף אע"ג דשבת לשון נקבה היא דכתיב (שמות לא) מחללה מות יומת ה"נ הוי לשון זכר כל העושה זו מלאכה (שם לה) שומר שבת מחללו (ישעיה נ) ושפיר גרסינן נמי בן עוף דרך בני אדם לשחוט הרכין והקטנים דכתיב (ויקרא ה) שני בני יונה ובפרק קמא דקידושין (דף לו: ושם) אמאי מנן עוף מה לן לאן שכן קצב לו כו': אלא מעתה יום הכפורים שחל להיות בשני בו' תימה אמאי נקט יום כפורים דלא הוי אלא לרבי יוסי הגלילי דמתנן (מולין דף פג.) צד פרכים צגנה המוכר צגמה לחצירו צריך להודיעו אמה מוכרתי לשחוט כו' וכדכרי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים צגליל אמאי לא נקט חד מד' פרכים דהוי כ"ע וי"ל דצערצ יום הכפורים היו רגילין להצרות צעופות וצדגים כדמשמע בצראשית רבה (פ"א) גבי ההוא חייטא דזון נוגא כו' משום דהוי יום סליחה וכפרה וצנהו ד' פרכים היו מרצים צגהמות דליכא למגור שמה ישחוט:

א' הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי. פ"י צלמלא אי הוה תני צצרייתא דצמולה נבעלת בחמישי משום איקורי דעתא כדקמיעינא לן ולא משום צרכה לדגים דלא חשיבא הוי נישא לן צאלמנה דנבעלת בששי משום צרכה אבל השתא דטעמא דצמולה משום צרכה אלמנה נמי תיבעל בחמישי:

א' נמי משום שקדו. וא"ת והיכי מצי למימר משום שקדו הא צצרייתא קתני צהדיא משום צרכה וי"ל דלהאי צינויא הוי פירוש הצרייתא הכי אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי פ"י משום שקדו כמו שפירש צצרייתא אחרת וא"ת משום צרכה דדגים היה להם להניח תקנת שקדו לא חשו לכך הואיל וצשעי נמי נאמרה צרכה לאדם:

מאי איכא בין ברכה לשקדו. אע"ג דמשום צרכה לא מיקרי עצרייתא מכל מקום צעי למה לי טעמא דצרכה אי נמי צעי מאי

איכא בין לינשא דמשי צרכה דאדם עדיפא ליה וצין לינשא דאי נמי משום שקדו ומשי דאיכא צינייהו אדם בטל אי נמי י"ט שחל להיות כו' ללינשא דטעמא דצרייתא משום שקדו ולא משום צרכה הכא דליכא שקדו נבעלת אס ירצה בחמישי אבל ללינשא קמא דטעמא דצרייתא משום צרכה כדמשמע פשטא דצרייתא אפילו צאדס בטל אז צי"ט שחל להיות צער צמ דליכא משום שקדו מכל מקום משום צרכה נבעל בששי ואפילו להאי לינשא אי לאו שתקנו משום שקדו משום צרכה לחודה לא היו קוצעים יום כדפרישית לעיל גבי ותנשא צאחד בשבת: דא"ל ב'שמים ובארץ בתיב אף יד' וגו'. למשמע חדא אע"ג דמסיים קרא וימיני טפחה שמים ואמר צייליה הקומץ רבה (מנחות לו: ושם) דיד היינו שמאל א"כ תרתי כתיב מ"מ בחד מעשה ליכא אלא חד אבל צמעה לדיקים בחד מעשה כמו צית המקדש כתיב תרתי ידים:

עין משפט
נר מצוה

יח א ב ג ד מ"י פכ"ד מה' שנת ה"ה סמג לאון סה טוש"ע א"ח ס' שו סמ"י ו: י"ב ה טוש"ע ס' סד: כ ו מ"י פ"י מה' אשוח ה' יב סמג עשין מח טוש"ע א"ח ס' סד סמ"י ג:

לעיו רש"י

פושקונצמ"ש [וישקונצמ"י ט]. חילוק. קידילי"י [קוביל"א]. יתר, וז, וז.

תוספות ר"ד

ר"ח ורב המנונא דאמרי תרוייהו חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר פוסקין צדקה לעניים בשבת. וא"ר יעקב ב"א א"ר מפקחין פקוח נפש בשבת והולכים לבי"כ ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת. ותנא רבי מנשה משדכין על התינוקות לארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומניות בשבת. וא"ר שמואל בר נחמני א"ר הולכין לטטטראיות ולקראיות לפקח על עסקי רבים בשבת: תני בר קפרא בתולה נשאת ב' ונבעלת ב' הואיל ונאמרה בו ברכה לדיגים ואלמנה נשאת ב' ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם ותניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בו' שאם אהא אומר תבעל בחמישי למחר משכים הוא לאומנתו והולך. שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים ה' בשבת ו' בשבת ושבח: